ABDİ

(عبدى)

(ö. 1178/1764 [?])

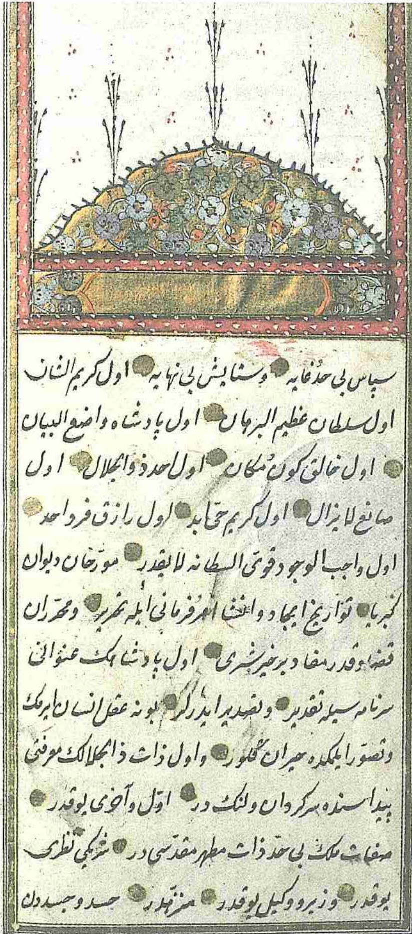
Osmanlı tarihçisi.

Patrona İsyanı hakkında kaleme aldığı tarihiyle tanınan Abdi Efendi'nin hayatına dair bilgiler, daha çok kendi eserine dayanır. Bazı kaynaklara göre III. Ahmed'in mühürdarı oldu; 1753-1764 yılları arasında birkaç defa reîsülküttâblığa getirildi. Aynı zamanda şair olan Abdi'nin o devirde yaşamış birkaç Abdi'den hangisi olduğu kesin olarak bilinmemektedir.

Abdi Efendi'nin, *Târîh-i Sultan Mahmud Han İbn Sultan Mustafa Han* adını taşıyan, fakat daha çok *Abdi Târihi* adıyla bilinen kitabı monografik bir eser olup sadece Patrona ayaklanmasını, başlangıcından bastırılmasına kadar canlı bir şekilde anlatmaktadır. Bizzat devrin olayları içinde yaşamış bir kimsenin kaleminden çıkan bu eser, müellifinin şahsî müşahedelerini vermesi bakımından orijinal bir kaynaktır; aynı zamanda bu olay hakkında yazılmış Destârî Sâlih'in eserinde ve Sâmî Târihi'nde verilen bilgileri de tamamlar mahiyettedir. Ayrıca bu tarihte 1142 (1729-30) vak'aları arasında İran savaşlarıyla ilgili bilgiler de vardır.

Abdi Târihi'nin Süleymaniye Kütüphanesi'nde (Esad Efendi, nr. 2153) kayıtlı nüshası, Faik Reşit Unat tarafından neşredilmiştir.

Abdi Târihi'nden bir sayfa (Süleymaniye Ktp. Esad Efendi, 2153, 1b)

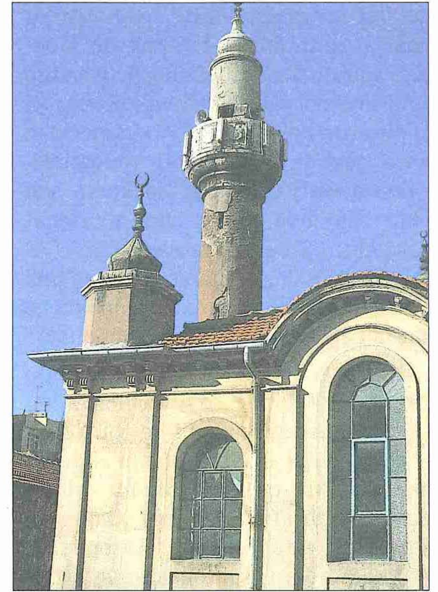
سپاس بی حد وغایه و ستایش بی نهایه اول کریم الشان
اول سلطان عظیم البرهان اول پادشاه واضح البیان
اول خالق کون ومکان اول احد ذو الجلال اول
صانع لایزال اول کریم حی ابد اول رازق فرد احد
اول واجب الوجود قوی السلطنه لایقدر مورخان دیوان
کبریا تواریخ ایجاد وانشاء امر فرمانی ایله تحریر ومحرران
قضا وقدر مفاد بر خیر شری اول پادشاهک عنوانی
سرنامه سیله تقدیر وتصدیر ایدرلر بونه عقل انسان ایرک
وتصور ایلمکده حیران کلور واول ذات ذو الجلالک معرفتی
بیداسنده سرکردان ولنکدر اول وآخری یوقدر
صفات ملک بی حد ذات مطهر مقدسیدر شریکی نظیری
یوقدر وزیر ووکیل یوقدر منزهدر حسد وجسددن

BİBLİYOGRAFYA :

[Abdi], *1730 Patrona İhtilâli Hakkında Bir Eser, Abdi Tarihi* (nşr. Faik Reşit Unat), Ankara 1943; *Destârî Sâlih Târihi* (nşr. Bekir Sıtkı Baykal), Ankara 1962; *Sicill-i Osmânî*, III, 410; *Osmanlı Müellifleri*, III, 106; *TA*, I, 32; F. Babinger, "ʿAbdī Efendī", *EI²* (Fr.), I, 99.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

Abdi Çelebi Camii

ABDİ ÇELEBİ CAMİİ

İstanbul'un Kocamustafapaşa semtinde, Sulumanastır yakınında bulunan XVI. yüzyıla ait cami.

Kanûnî Sultan Süleyman devrinde Çelebi Abdullah b. Abdurrahman tarafından 940'ta (1533-34) Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Çilingirler Mescidi, Yedim-İçtim Mescidi, Sankiyedim Mescidi ve Yenicami isimleri ile de bilinir. Kubbesi, dört pilpâye üzerinde yer alan kemerlere oturur. Minberi 1170'te (1756-57) Mahmud Ağa tarafından yenilenmiştir. Minaresi sağındadır. Yapı üzerinde, süsleme unsuru olarak görülen dört tane ağırlık kulesine benzer eleman bulunmaktadır. Köşedeki çeşme ile üstündeki mektebin Dârüssaâde Ağası Beşir Ağa'nın hayratı olduğu bilinmektedir. Camiyi II. Abdülhamid devrinde Serasker Rıza Paşa ihya ettirmiş, Balkan ve I. Dünya Savaşı sırasında harap olduktan sonra da Süedâ Hanım adlı bir kişi tarafından tekrar onartılmıştır. Bu sürekli değişiklikler, yapıdaki Mimar Sinan üslûbunu büyük ölçüde kaybettirmiştir. Toprakla doldurulmuş bir seki üzerine inşa edilen yapının bir süre de ahır olarak kullanıldığı bilinmektedir. Mihrap çevresinde yer alan çinilerden yalnız mihrap üstündeki kitâbeli olanlar orijinaldir. Mihraptaki "kıble âyeti"nin etrafını çevreleyen çini üzerine yazılmış besmele ve İhlâs, Kâmil Akdik hattıdır. Kubbe göbeğinde ise İsmail Hakkı Altunbezer'in bir celî istifi vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ayvansarâyî, *Hadîkatü'l-cevâmi'*, İstanbul 1281, I, 77; Nakkaş Sâî Mustafa Çelebi, *Tezkiretü'l-ebniye*, Mensur kısım, Bâb-ı Sânî, nr. 50 (nşr. Rıfkı Melül Meriç, *Mimar Sinan Hayatı, Eseri, I, Mimar Sinan'ın Hayatına, Eserlerine Dair Metinler*, Ankara 1965, s. 92); Tahsin Öz, *İstanbul Camileri*, Ankara 1962, I, 41-42; Aptullah Kuran, *Mimar Sinan*, İstanbul 1986, s. 252, 269, 315; R. Ekrem Koçu, "Abdi Çelebi Camii", *İst. A*, I, 24; Oktay Aslanapa, "Sinan", *İA*, X, 659.

ÖZKAN ERTUĞRUL

ABDİ EFENDİ, Basmacı

(1787-1851)

Türk bestekârı ve icracısı.

İstanbul'da Davutpaşa'da doğdu. Babası Kadı Halil Efendi'dir. Düzenli bir tahsil yapma imkânı bulamadı. Sekiz yaşında iken babasını kaybetti. Tanıdıklarının yardımıyla Kapalıçarşı'da yemeni basmacılarından birinin yanına çırak olarak girdi. Burada on yıl kadar çalıştı.

On yedi-on sekiz yaşlarında iken, bir rivayete göre tebdîl-i kıyâfet gezen III. Selim'in dikkatini çekmiş ve 1805'te Enderun'a alınmıştır. Mûsikideki temel bilgileri meşkhanede gördüğü derslerden elde etti. III. Selim'in vefatı üzerine II. Mahmud'un tahta geçtiği yıl (1807), saray müezzini olarak tayin edildi. Bir